

יורו משפטיך

מוסדות "יורו משפטיך" בראשות מורנו הגאון רבי גרשון בן משה שליט"א
רח' הקבלן 7 הר נוף ירושלים | טלפקס: 02-6540222

גיליון חודש אדר ה'תשע"ה | 7

פנינים לפר' תרומה

"ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי"

דרש פעם הגה"ק רבי יושע בער מבריסק זי"ע באסיפה של צדקה ואמר: בצדקה צריך להיות "בכל", "מכל", "כל"! כמובן שאף אחד מהנאספים לא הבין מה משמעותה של דרוש זה. אמר להם רבי יושע בער בואו ואסביר לכם: לילך ולאסוף כספים לצדקה צריך – "בכל", עם כל אחד ואחד שמוכן לכך, ואין לו לאדם להקפיד אם לכבודו היא ההליכה ביחד עם פלוני או לא. לקחת נדבה צריך – "מכל", מכל אחד ואחד, מכל מי שרק אפשר. ולקחת צריך – "כל", כל סכום שהוא, ולא להיות ברוגז על הנותן...

וזהו גם מה שהתורה אומרת: "ויקחו לי תרומה" – באיזה אופן: "מאת כל איש אשר ידבנו לבו" – עם כל הדרשות שדורשים עם המילה 'כל' – "בכל" מכל "כל"...

"ויקחו לי תרומה"

לי – לשמי (רש"י).

הרבי מקוצק היה אומר:

"ויקחו לי, לשמי – תרומה" – שתקחו את שמכם שהוא מורם ונבדל מן העולם הזה...

בעל החידושי הרי"ם ז"ל אמר על כך: "לי לשמי" – שאפילו לא תהיו מתכוונים, כי נתינתכם תביאנה השראת שכינה, אלא פשוט "לשמי" – משום שכך עלה ברצוני. הכוונה למלא רצון ה' גדולה היא מכל הכוונות הנשגבות והעמוקות ביותר...

ולכן המתארה בבית אחרים ומגישים לפנינו בנות, אפילו אם יודע בוודאות שהבנות המוגשות לפנינו נלקטו בוודאי בשביעית, אין לגביהם איסור ספיחין ורשאי לאכול. רק שצריך לנהוג בהם בקדושת שביעית.

האם נוהג קדושת שביעית בקליפת הבננה?

אע"פ שקליפות הבנות ראויות למאכל בהמה ולכאורה היה צריך לנהוג גם בקליפות קדושת שביעית, מכל-מקום כתבו האחרונים שכדי שתחול קדושת שביעית בקליפת הבננה, לא די במה שהיא 'ראויה' למאכל בהמה אלא צריך שתהא גם 'מיועדות' למאכל בהמה. ולפי זה, כיוון שכיום לא רגילים להאכיל את הבהמות בקליפות הבנות, נראה שלא נוהג בהם קדושת שביעית וניתן לזרוקם לאשפה [בשונה מקליפות התפוחים שבארץ מכינים מהם תחמיצים לפרות, ומכוני התערובות רוכשים את קלפות התפוחים מהמפעלים שמכינים מיץ תפוחים].

נענע –

הנענע מוזכרת בתחילת פרק שביעי במסכת שביעית: "כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה ומיין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור. ואיזה? זה עלה הלוף השוטה ועלה הדנדנה וכו'" ופירשו הרע"ב והרמב"ם שעלה הדנדנה הוא הנקרא בערבית נענע ובלע"ז מינטא. וכותב מו"ר הגאון רבי בן-ציון אבא-שאול זצוק"ל באור לציון שם, שישנם שני סוגי נענע, האחד המצוי בינינו שצבעו בהיר ומביאים אותו לריח ולמאכל ונותנים ממנו בתה ובסלאט (תלוי במנהגי העדות). וישנו זן שני הנקרא 'רוח נענע' (ובערבית נקרא 'פליו') וצבעו כהה וריחו יותר חריף מהראשון ואינו נאכל לסתם אדם אלא לרפואה (למי שקיבתו רכה). ועל כרחנו לומר שהמשנה עוסקת בסוג השני של הנענע ובאה המשנה להשמיענו שאע"פ שבדרך כלל הסוג הזה של הנענע אינו עומד למאכל אדם כי אם לרפואה, מכל מקום כיוון שראוי קצת לאכילת אדם, יש בו קדושת שביעית. שאם נאמר שהמשנה עוסקת בסוג הראשון

(המשך בעמ' 4)

דיני שמיטה

מאת מורנו הגאון רבי גרשון בן משה שליט"א
ראש כולל ובית ההוראה "יורו משפטיך"
ואב"ד לממונות ברבנות ירושלים

חלק ב' - ירקות רב שנתיים

בפרק זה נעסוק בשאלה שדנו בה הפוסקים האם איסור ספיחין חל גם על ירקות רב-שנתיים, כלומר ירקות המתקיימם בקרקע זמן רב ולא עונה אחת בלבד.

הבנות –

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצוק"ל (כרם ציון שביעית. פי"א גאו"צ או"ב) דן בשאלה האם הבנות הם בכלל גזרת ספיחין שגזרו חז"ל או לא. דמחד גיסה הדבר ברור שהבנות נידונות כירק, שהרי אנחנו מברכים עליהם 'בורא פרי האדמה' ולא נוהגים בהם דיני ערלה, א"כ לכאורה היה מקום לדון אותם כירקות גם לגבי איסור ספיחין. אלא דמאיך גיסה יש לומר שכיוון שכל גזרת ספיחין נתקנה משום עוברי עברה שהיו זורעים בסתר ואומרים 'מאליהם צמחו' ולכן גזרו חכמים על כל הירקות הגדלים בשנת השמיטה שאסורים משום גזירת ספיחין, אפשר דבנות שאני, כי צורת הגידול של הבנות שונה משאר הירקות – בבנות יש הפרש של שנה וחצי עד שנתיים מרגע הזריעה עד שהם מניבים פירות, לפי זה טוען הרב פראנק שלא שייך לגזור לגביהם את הגזירה של עוברי עבירה, שמה זרעו את הבנות האלה בשביעית ואומרים 'מאליהם צמחו', כיוון שממילא לא ירוויחו כלום בשמיטה מנטיעה כזו.

ולכן סובר הרב פרנק שהבנות אומנם נידונות כירק ואולינן בהו בתר לקיטה ואם יילקטו בשביעית יש בהן קדושת שביעית, מכל-מקום לא גזרו עליהם גזירת ספיחין. וכן הסכימו הרבה אחרונים וגם מו"ר הגרב"צ א"ש זצוק"ל, הורה לנו כן.

ועל פי זה נוהגים בהרבה וועדי כשרות לשווק בנות של יהודים בשווקים דרך 'אוצר בית דין', והן מותרות.

ניתן לתרום מכספי מעשר

בחתומתך על חודאת קבע בסך 200 ש"ח לחודש למשך שנה אחת. הינך שותף למפעל ענק של תורה וחסד!

הינך זכאי לשבת זוגית חתומתך בבית מלון יוקרתי
שהתרים גם בחיוב חזונית ושלום הבית שלך

בהיותך שותף
בגמילות חסד בסיוע למאות משפחות נזקקות

בהיותך שותף
כמאות תשובות בכל תחומי ההלכה בבית ההוראה העולמי "יורו משפטיך"

בהיותך שותף
בהחזקת אברכים חשוקים על תורתם בלימוד הוראה ודיינות

פרפראות לתורה-תרומה

נערך ונלקט ע"י הרב אסף בן משה שליט"א

"ויקחו לי תרומה" (כה, ב)

במדרש מסמיך פר' משפטים לפ' תרומה לענין שמירת אבות הנויקין שנאמרו למעלה יעיי"ש.

והחתם סופר בתורת משה כתב לבאר הסמיכות, דהנה על האוהל של המשכן היה למעלה עוד מכסה של עורות אילים מאודמים ומכסה של עורות תחשים, ורמז דבר זה דאמרו במסכת ברכות (נו:): הרואה באר בחלום רואה שלום, ורב נחמן אמר מצא תורה, רבא אמר מצא חיים, ר"ת ת'ח'ש'. וברשעים נאמר ההיפוך: ואתה אלוקים תורידם לבאר ש'ח'ת' (תהלים נ"ה כ"ד), לכן היו למעלה על האוהל עורות מאודמים, דהיינו נגד מידתו של אדם הונח מכסה של עורות תחש הרומז על מדתם של ישראל [וכו']. וידוע דכל כח הקליפות המה נכללים בהני ארבעה אבות נויקין שמרומזים בשמה של אשת עשיו שנקרא ב'ש'מ'ת- ב'ר', ש'ור, מ'בעה [שן], ת'בערה [אש]. (וכבר האריך בזה בפתיחה למס' בבא קמא עיי"ש). וכל עיקר קדושת ישראל לתקן ולהחליף הטומאה בקדושה ולא להיפך ח"ו, והנה הכולל של שמו הקדוש הוא צ"א, ר"ת פ'ותח א'ת י'דיך, דהוא גימטריה הוי"ה ואדנ"ת ברוך הוא, ואם יצרף לחשבון של שמו הקדוש חשבון של "תרומה", דהיינו שש מאות וחמישים ואחד, יהיה צירוף של חשבון זה שבע מאות וארבעים ושניים, וזהו הפירוש של "ויקחו לי תרומה", דהיינו לשמו הקדוש, וע"י זה יתהפך הטומאה של ארבעה אבות הנויקין שכוללים בשם הטומאה העולה ג"כ בשמ"ת לקדושה, ובזה יקויים כוונת עשיית המשכן, וזהו סמיכת פ' תרומה לפ' משפטים.

ישנם אנשים שיודעים לדבר רבות ואף לצטט מאמרים מרז"ל על מעלת התרומות למוסדות צדקה וחסד, אולם בפועל כאשר הם מגיעים לתת אז יש באמתחתם כל מיני טעדיקי ותירועים שונים ומשונים למה הם אינם יכולים לתת. על כך המליץ המגיד מדובנא: "הקול קול יעקב" - לדבר הם יודעים, אך "הידיים ידי עשו" - הן קפוצות מלתת...

ובמסכת אבות (ה, י) איתא: "האומר שלי שלי ושלך שלך - זו מידה בנונית, ויש אומרים מידת סדום" ודרש בזה הגאון הצדיק ר' יצחק מווארקי זצ"ל אם אחד אינו רוצה ליתן צדקה ועונה שלי שלי, יש ליקרובים שלי ליתן זה מידה בנונית, שטענה זו עוד נוכל לסבול דקרובים קודמים, אבל ויש אומרים, שרק אומרים לבד אבל גם לקרוביהם אינם נותנים, זו מידת סדום.

נזכור דברי ר' מאיר במדרש רבה קהלת (ה): ...כשאדם בא לעולם ידיו הן קפוצות כלומר כל העולם כולו שלי הוא, אני נוהלו. וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות, כלומר לא נחלתו מן העולם הזה כלום וכו' - ע"ש.

"ונתנו" נקרא ישר והפוך, ללמדך שמה שתיתן לא ייחסר לך. ובנתיים יש לך מצוה.

"ועשו לי מקדש" (כה, ח)

הנה יש מקום להבין מפני מה ציוה הקב"ה את ישראל לבנות לו משכן דווקא עתה, אחר מתן תורה, ולא ציוה כן עוד קודם לכן מיד כשיצאו ממצרים או את האבות הקדושים?

ומצאתי בילקוט שמעוני שיר השירים (רמז תקפז) שהשיב על כך בזו הלשון: "אפריון עשה לו" - זה אוהל מועד. אמר ר' יהודה בר אלעאי: משל למלך שהיתה לו בת קטנה, עד שלא הגדילה ובאת לידי סמנין היה רואה אותה בשוק ומדבר עמה, כמבואות מדבר עמה, כיון שהגדילה ובאת לידי סמנין אמר אין כבודה של בתי שאהיה מדבר עמה בפרסיה אלא עשו לי קיטון [חדר] ואהיה מדבר עמה.

כך בתחילה "כי נער ישראל ואוהבהו" (הושע יא, א), במצרים ראו אותי "ועברתי בארץ מצרים" (שמות יב, יב), בים ראו אותי "וירא ישראל את היד הגדולה" (שם יד, לא), בסיני ראו אותי פנים בפנים שנאמר "פנים בפנים דיבר ה' עמכם" (דברים ה, ד). כיון שקבלו את התורה ונעשו אומה שלמה אמר אין כבוד של בני שאהיה מדבר בפרסיה עמהם, אלא "ועשו לי

מקדש" ואהיה מדבר עמהם מתוך המשכן. ע"כ.

ולענ"ד נראה ששאלה זו מיושבת על פי מה שכתב אור החיים הקדוש ריש פרשת בראשית (פירוש כא) וזה לשונו הזהב: עוד יכוין הכתוב להודיע כי בתחילת הבריאה הכין ה' ועשה פעולתו שוה שמים וארץ, שהגם שהשמים הם העליונים אף על פי כן גם הארץ היתה בגדר הטהרה, וצא ולמד מעלתה וזכותה כי ממנה נברא אדם עפר מן האדמה ותוארו כמלאך ה', ותמצא כי ה' בחר לשכון בארץ עם הנבראים והכין בית למנוחתו כביכול, ודבר פשוט הוא כי מושב אלקים שלם הוא וקדוש יאמר לו, ותמצא כי קודם שחטא אדם היה ה' מצוי בתחתונים כבעליונים, והוא אומר בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ בגדר אחד בנקיות וטהרה, והוא מאמר הנביא כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי (ישעיה סו א), ואמרו ז"ל (חגיגה יד). שהוא שרפף, א למדת שהוא בגדר ראוית מושב אלוקים, אלא שעל ידי מעשה התחתונים והארץ היתה תהו ובהו ונתגשמה והוחשך אורה לצד מעשה הרשעים, ויאמר אלוקים יהי אור שהיא התורה אז חזרה הארץ לקדמותה להאיר אורה ושכן ה' בארץ עם עמו ונחלתו, והוא אומר ויהי אור. ע"כ וברור.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה, ח)

אמרה נאה אמר פעם מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זי"ע בעת בוואו להשתתף בחנוכת בית הכנסת שהנשים שם פעלו פעולות רבות לעשות את בית הכנסת מפואר ומהודר, כיאה לבית ה'. בדברים שנשא שיבח את פעליהן ואמר כך: בגמרא (ברכות ג.) מובא: "תניא, אמר רבי יוסי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח, (והמתין לי) עד שסיימתי תפילתי... ואמר לי: "בני, מה קול שמעת בחורבה זו?" ואמרתי לו: "שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: 'אוי לבנים, שבעוונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות'". ואמר לי: חייך וחי ראשך! לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום, שלוש פעמים אומרת כך. ולא זו בלבד, אלא בשעה שישאל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין: "יהא שמיה הגדול מבורך", הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: "אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך! מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם".

אם נדקדק בלשון חז"ל - אמר הגרי"ש אלישיב זי"ע - נראה שאלהיו אמר דבר אחר לגמרי ממה שרבי יוסי שמע מבית הקול בחורבה. רבי יוסי אמר שהוא שמע בת קול אומרת 'אוי לבנים, שבעוונותיהם החרבתי את ביתי, ואלהיו אמר לו שהקב"ה אומר: 'אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו'. מה פשר שינו הלשון?

אלא הדבר פשוט מאד: אם בית הכנסת נראה כמו "חורבה", הרי שהשכי" נה אומרת: 'אוי לבנים, שבעוונותיהם החרבתי את ביתי', אבל בשעה שנכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות מפוארים ומתוקנים כראוי, מנענע הקב"ה בראשו ואומר: "אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך!"...

"ועשו ארון עצי שיטים..." (כה, י)

בגמ' ברכות (נה.) אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן בשעה שאמר הקב"ה למשה אמור לבצלאל עשה לי משכן וארון וכלים, הלך משה ואמר לו להיפך וכו' א"ל להיכן אכניסם שמה כך אמר לך הקב"ה עשה משכן וארון וכלים, א"ל בצל-אל היית וידעת.

והשאלה ידועה ומפורסמת, על מה ולמה היפך משה?

ובתורת משה להגאון בעל החתם סופר יישב זאת בכמה אופנים:

א- נראה ע"פ מה שכתב הרמב"ן באמת קדימת הכלים הוא הקודם במעלה לא בזמן העשייה אלא שזה עיקר קדושת המשכן במה שנתן בו הארון שבתוכו התורה והלוחות מעשי ידי ה' ושאר הכלים ולזה הקדים אותם, אבל מיד ביאר לו השי"ת שדרך עשייה לא כן שהרי אמר לו ככל אשר ראה אותך והראה לו הקב"ה בשמים משכן בניו ומשוכלל וא"כ ראה משה קודם המשכן וא"כ הכלים, וע"ז אמר לו השי"ת ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן תחילה וא"כ תבנית כליו וכן תעשו גם אתם, שוב פרט הקודם במעלה הארון השולחן והמנורה וא"כ המשכן וכן אמר לו משה לבצלאל דחייב אדם לומר בלשון רבו (עדיות א, ג) וסמך משה שבצלאל יבין

לקח המשכן וכליו

מאת: הרב דן בן משה שליט"א
רב ומו"צ בשכונת רמות י-ם

בפרשתנו, פרשת "תרומה" מצווה הקב"ה על בניית המשכן וכליו. בתוך כלי המשכן מתוארים כגון ארון העדות, השלחן והמזבח. כל אחד בצורת בנייתו ומידותיו. מכל אלה לימדונו מפרשי התורה לימוד מוסר לזמננו אנו, כיצד נוכל לתקן עצמנו להיות מקום משכן מעט, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

ראשון לדבר שבקדושה, ארון העדות, ארון התורה "ועשו ארון עצי שיטים אמתיים וחצי אורכו ואמה וחצי רוחבו ואמה וחצי קומתו". לא כלשון שנאמר בשלחן ולא כלשון שנאמר במנורה או במזבח "ועשית" לשון יחיד, אלא "ועשו" בעסק התורה חייב להיות לכולם חלק, אם בעסק התורה במעט אם בהרבה, בלשמה כמו הזהב הטהור ש"מבית", בינו לבין קונו, אם בפחות לשמה "מחוץ" לעיני הרואים עם חשש ליוהרא וכבוד, ואם בהחזקת תורה – עצי שיטים והוא בבחינת "עץ חיים היא למחזיקים בה" בבחינת יששכר וזבולון, ו"בצל החכמה בצל הכסף".

גם ממידותיו של הארון נלמד דרכה של תורה. "אמתיים וחצי אורכו ואמה וחצי רוחבו ואמה וחצי קומתו", בכל מידותיו חצוי. דרך תלמידי חכמים להרגיש עצמם תמיד שעדיין חסרים וישאפו לעולם להגיע לשלמות עוד ועוד, בסוד "והחכמה" שלמות התורה "מאין תמצא" שנמצא במי שמרגיש עצמו "איך", עדיין רק "תלמיד" ולא חכם שלם, "ואיזהו חכם" כשעדיין "לומד מכל אדם" – יודע שעדיין חסר.

לא כהשלחן הרומו על מילי דעלמא, על גשמיים, שרב מידותיו שלמות "אמתיים אורכו ואמה רוחבו", לרמוז שבעניינים אלו רגיש במה שיש לו שכבר נמצא בשלמות בלתי חסרון "וכי יש לי כל", ועין מה שרמזו רבותינו

ז"ל (יבמות קה:) "המתפלל יתן עיניו למטה" – בענייני העולם הזה, ענייני הגוף, עניינים הנראים לעיניים, יביט על אלה שפחות ממנו וירגיש ששלו יותר, אך "ליבו למעלה" – בענייני החכמה, ברוחניות, חכמת הלב, יביט במי שיותר ממנו "קנאת סופרים תרבה חכמה". "אשר בשמים [רוחניות] מומעל, ואשר בארץ [גשמיות] מתחת". אך אעפ"כ מידה אחת חסרה בשלחן הגשמיים "ואמה וחצי קומתו" ללמדך שלא ימלא תאוותו בגשמיים רק ישבור מידותיו וישבור תאוותו הגשמית. "משיב הרוח" – בענייני הרוח יש לשאוף לכמה שיותר, אך "מוריד הגשם" – בגשמיים יש להוריד ולהסתפק במועט. או אז יגיע לשלמות בתיקון מידותיו, וכעין מידות המזבח כפרה שכל מידותיו שלמות. "חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב ושלוש אמות קומתו". כמזבח המביא לתיקון השלם הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא.

ועל זאת התורה - "ועשית שניים כרובים זהב וכו' והיו הכרובים פורשי כנפיים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה, ואל הארון תיתן את העדות אשר אתן אליך" ופירשו חז"ל (סוכה ה:): שהיו הכרובים כ"פני תינוק". מאידך מצאנו שהקב"ה השכין כרובים פתח גן עדן. לאחר גירוש אדם הראשון – "וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים" (בראשית ג', כ"ב) ופירש"י שם שהם "מלאכי חבלה". א"כ יש לבאר מה בדיוק היו הכרובים, פני תינוק או חילופיהם בגולם?

אכן, תינוק תלוי היכן מגדלים אותו, אם על ארון התורה, בסביבה של קדושה וטהרה "ודיברתי איתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים", בתוך גן עדן ולא מבחוץ, הרי נשאר תינוק טהור ללא חטא ומידותיו מידות טובות, אולם אם מגדלים אותו מחוץ לגן עדן, שלא במקום המשתמר מן המזויקים בכח התורה, הרי שיצא העגל הזה ויהיה "מלאך חבלה" מארבע אבות נזיקין, ר"ל.

תן לחכם ויחכם עוד. נשתדל מצידנו לעשות ביתנו מקום למשכן ויה"ר שהקב"ה ישרה שכנתו ביננו, אמן.

המשך מעמ' 2

ג- הרמב"ן בראש הפרשה כתב שהארון הוא סוף מעשה והקב"ה הקדימו כי עליו עיקר הכוונה. ועל פי זה אפשר כי הנבואה היא עניין מחשבי, ולעולם סוף מעשה במחשבה תחילה, וכן משה רבינו ע"ה אמר לבצלאל כי שכניה מדברת מתוך גרונו וסוף מעשה במחשבה תחילה, אך בצלאל עשה משכן תחילה וכלים בסוף מעשה, ויען כל המעשים שבעולם הזה הם כצל מהמחש"ב בה העליונה, על כן אמר לו בצל-אל היית וידעת.

ד- נראה שזהו בכלל הנסיון ד"נעשה ונשמע" שיעשו טרם ישמעו ולא ירהרו כלל אלא אמר קחו תרומה ולא ישאלו מה יעשו בה, כי לעשות רצונך אלקי חפצתי, ושוב יאמר עשו ארון וכרובים ולא ישאלו להיכן נכניסם אלא כך אמר ה' יתברך ואין לשאול ולהרהר, ואחר שכבר עמדו בנסיון הזה וגמר להם כל הצוואה ולא הרהרו, שוב הבין בצלאל דמכיון שסוף סוף נעשה משכן מקרשים ויריעות למה לא נעשהו תחילה וקודם לכלים, וע"ז אמר משה בצל-אל היית וידעת.

וישכיל כל זאת וע"ז אמר לבצלאל בצל אל היית וידעת, ר"ל בצל אל כשהכניסנו הקב"ה במשכן העליון והראה לי הקב"ה כן תעשה גם אתה כאשר ראיתי למעלה משכן קודם וא"ל שם היית והבנת בשכלך.

ב- עוד יש ליישב ע"פ הרמב"ן, דציווי מלאכת המשכן היה קודם עשיית העגל, ואז היו בני ישראל בבחינתם ומעלתם יותר ממלאכי השרת וחירות ממלאך המוות, והכלל שהיו למעלה מן הטבע, ואין מפליא אם היה הארון והשלחן עומדים בנס אוויר הקודש ולא היה צורך במשכן כדי להכניס בתוכו הכלים, הלא גם אחר החטא הארון שבו היו הלוחות בנס היה עומד (שלא תפס מקום במקומו כמבואר במגילה י:), ופשיטא שקודם החטא אפשר היה להכניס את כל הכלים לעמוד בנס באוויר בקודש, אולם בצלאל עשה את המשכן אחר חטא העגל והיה צריך התלבשות לעשות את המשכן כדי להכניס בתוכו את הכלים, ויפה הקשה בצלאל אחר החטא היכן אנניסם. [א"ה- ועל זה השיבו משה שהיה בצל-אל שידע ואמר משכן ואחר כך כלים ע"ש סופם].

בית הוראה המרכזי "יורו משפטיך"

בראשות הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א

הננו שמחים להודיע על הרחבת זמני הפעילות

למקרים דחופים בלבד!

מענה טלפוני בכל שעות הלילה (ימים א'-ו', כולל מוצ"ש)

מס' הטלפון:	השעה:
052-71-98-123	24:00-02:00
052-71-98-124	02:00-04:00
052-71-98-125	הנ"ך-04:00
052-71-98-121	20:00-22:00
052-71-98-122	22:00-24:00

גם לשעות הלילה המאוחרות!

להלן פירוט הזמנים והטלפונים:

מס' הטלפון:	השעה:	בימים א'-ה' בימי שישי
02-6540222	17:00-19:00	צ"ח: 17:00-19:00
02-6540222	9:00-10:00	בוקר: 9:00-10:00
052-71-98-126	14:00-15:00	צ"ח: 14:00-15:00

בברכת התורה, ההנהלה

של הנענע מאי רבותא, פשיטא שיש בה קדושת שביעית שכן היא נאכלת לאדם ובהמה.

נמצינו למדים שבשני סוגי הנענע יש קדושת שביעית ורק נותר לנו לברר האם שייך בנענע גם איסור ספיחין. למעשה הנענע הינו צמח רב-שנתי וברגע שזורעים אותו פעם אחת הוא משריש באדמה והולך וגדל ללא הפסקה (עד כי לפעמים קשה להפטר ממנו). ומחזיק מעמד שנים רבות. מחדש הגאון הרב בנימין זילבר זצוק"ל בספרו 'ברית עולם' (שביעית סי' ג סע' יז. ואז נדברו ח"ד סי' ג) שייטכן ולא גזרו על הנענע משום ספיחין, היות והנענע הוא שיח רב-שנתי ומתקיים שנים רבות, למה להו לעוברי עבירה לזרעו בשביעית ולעבור עבירה, הרי גם אם יזרעו אותו בהיתר בשנה השישית הוא ממשיך לצמוח גם בשנה השביעית. וקי"ל דלא שביק איניש התיירא ואכיל איסורא. וממילא הנענע אינה בכלל גזירת ספיחין. ואומנם לענין קדושת שביעית מודה הרב דיש בה קדושת שביעית, דסוף סוף היא ירק ונלקטה בשביעית. רק הגזירת ספיחין לא גזרו בה.

בזמנו שאלנו את מו"ר הגאון רבי בן ציון אבא שאול בזה, והורה לנו דספק דרבנן לקולא, ושיש לסמוך בזה ע"ד הרב זילבר, דאין דין ספיחין בבגנות ונענע. (א"ה, ובאמת שיש כאן גם ספק ספיקא: שמה הלכה כדעת הר"ש שכל מה שהתחיל לצמוח בשביעית אינו בכלל גזירת ספיחין. ואומנם ספיחין, ואף אם תימצי לומר שהלכה כהרמב"ם שמה לא גזרו על הבגנות והנענע ע"פ הסברות דלעיל).

ע"פ האמור לעיל, אדם שמעוניין להשלים מניין מאה ברכות ביום שבת, רשאי לברך גם על עלי נענע (בורא עשבי בשמים) ואפילו אם יודע שנקנית מהשוק החופשי, כיוון שהיא מותרת בהנאה, ולא נכללת באיסור ספיחין. אלא שצריך להזהר ולנהוג בה בקדושת שביעית (כלומר שלא ידרכו על העלים שנושרים, וכנס את השאריות לשקית ויזרקם).

גם גבאי בתי כנסת המעוניינים לרכוש נענע מהשוק, כדי לזכות את הרבים בהשלמת מאה ברכות בשבת, יוכלו לעשות כן, רק שיזהרו לרכוש את הנענע ב'הבלעה' (שיבליע דמי הנענע בשקית. או ב'הקפה'. שלא ישלם למוכר מיד אלא לאחר זמן), כדי שלא יעבור על איסור סחורה בפירות שביעית, ולא יעבור על איסור נתינת דמי שביעית לעם הארץ.

למרות שאמרונו שיש קדושת שביעית בנענע, אפילו הכי מותר ליתן עלי נענע בתה כדי שיתנו טעם בתה, דגם זה הוא דרך תשמישם. אך צריך לדעת דיש קדושת שביעית במים שקבלו טעם מהנענע, ואם ישארו שאריות מהתה או המים, הרי קדושים בקדושת שביעית. (ואסור לשפכם בכיור, כיון שמגיעים לביוב ויש בזה בזיון לקדושת שביעית).

לאחר שהשתמש בנענע פעם אחת, נראה שעדיין לא פג טעמה וראויה היא לשימוש נוסף. ולכן אין לזרוקה כך לאשפה, אלא יניחנה בפח השמיטה, או יעטוף בשקית ויזרוק. אבל אם השתמש בה עד שפג כל טעמה, פקעה ממנה קדושת השביעית שבה, ורשאי לזרוקה לאשפה.

ירקות רב שנתיים שנהפכו לחד שנתיים

סוגי ירקות רבים שביסודם הינם ירקות רב שנתיים וחלקם אף מסוגלים להחזיק מעמד שלוש וארבע שנים, נשתנו במשך השנים להחשב כירקות חד שנתיים. הסיבה לכך היא, כי מבחינה כלכלית משתלם יותר לחקלאים לעקור את השיחים מידי שנה בשנה, לחרוש ולזרוע את השדות מחדש, ועל ידי כך לקבל יבולים בכמות גדולה יותר ובאיכות גבוהה יותר, מאשר להמשיך ולקיים את השיחים הקודמים.

[יש לציין כי כבר האריכו גדולי הפוסקים לדון בסוגי ירקות אלו גם מצד חשש איסור עורלה, כגון לגבי החצילים (בדינג'אן), הפלפלים החריפים, תות שדה, הפאפאיה, הפסילורה ודומיהן. אספם כעמיר גורנה מרן הראש"ל זצוק"ל בשו"ת יחווה דעת (ח"ד סי' נב) והביא משם הרב קול אליהו ח"ב

(סימן נד) ובספרו כסא אליהו (יו"ד סימן רצד) משם גדולי האחרונים דאין בהם דין עורלה. וכן העידו בגדלם גדולי המורים דרבינו האר"י ז"ל והמהר"ח"ו אכלו החצילים ללא כל חשש. ועיין גם בשו"ת ציץ אליעזר ח"ב (סימן טו). ע"ש. ומסיק ביחווה דעת שם דגם פרי הפאפאיה מין ירק הוא ומברכין עליו בורא פרי האדמה, ואין דין עורלה נוהג בו, גם לא בארץ ישראל. ובספרו 'חזון עובדיה' ברכות, (עמ' כו במקורות) הוסיף, דה"ה לפרי הפסילורה. ע"ש. ואמנם יש מגדולי פוסקי אשכנז שהחמירו בפאפאיה ובפסילורה לדונם כספק עץ, ומוניים להם שלוש שנות עורלה לחומרא].

ומעתה יש לנו לדון אי אוליין בירקות אלה בתר טבע השיח וצורת גידולו הטבעית, ולפי זה למה דנקטין כסברת הגאון הרב פראנק, אין בהם חשש ספיחין, שהרי במהותם הם ירקות רב שנתיים. או דילמא בתר הנהגת החקלאים בפועל אזלין, והם חורשים וזורעים גם ירקות אלו בכל שנה מחדש, והינם בכלל גזירת ספיחין. ולכאורה מסברא היה נראה דאוליין בתר השתא, דזיל בתר טעמא, והא כל איסור ספיחין הוא משום עוברי עבירה, ויש לנו לילך אחרי דרך המגדלים בכל דור ובכל מקום ובכל זמן. שו"ת שכ"כ מרן החזו"א זיע"א (שביעית סימן ט' ס"ק יז ד"ה ויש) שכתב וז"ל: "ויש לעיין בירקות הזולים שהתירו חכמים אם נשתנה הדבר בדור מהדורות ורוב בני האדם זורעים אותו יהיה אסור השתא משום ספיחין. וכן האסור משום ספיחין שהוול לבני אדם ואין הרוב זורעים אותו אי הותר. ומסתברא דכל שתיקנו חכמים כעין דאורייתא תיקון ובדאורייתא אזלין בתר שעתו. והטעם שחילקו חכמים בין חשובין וזולין מחייב הדבר דאוליין בתר שעתו". עכ"ל. ע"ש. כלומר דכל כה"ג אזלין בתר המציאות שישנה לפנינו, ואם הם נזרעים בכל שנה כשאר ירקות, יש בהם גזירת ספיחין ונאסרו. ולפי זה יצא לנו כי כל אותם הירקות שדרך החקלאים לעקורם ולזרעם בכל שנה מחדש, כמו: חצילים, פלפלים (גם החריפים), כמיה, תות שדה וארטישוק, הם בכלל גזירת ספיחין, אם גדלו בקרקע של ישראל, בארץ ישראל.

עוד למדנו מהאגנס הפאפאיה והפסילורה, דין ירק יש להם לדידן, ואוליין בהו בתר לקיטה. ואם נלקטו בשביעית, יש בהם קדושת שביעית. אלא שהם מסוג הירקות 'הרב שנתיים', ודינם כדן הנענע האמורה לעיל (ולא דמו כ"כ לבגנה, כיוון שנותנים פירות כבר בשנתם הראשונה) ומקילין בהם שאינם בכלל גזירת ספיחין.

לסיכום:

למעשה מצויים לנו שלושה סוגים של ירקות רב שנתיים, והם:

א. ירקות רב שנתיים שלא נותנים יבולים רק לאחר כשנה וחצי או שנתיים, כמו הבגנות. דבהם חידש הרב פראנק זצ"ל דלא שייכת בהם גזירת ספיחים, כיון דממילא לא ירוויח כלום אם יזרע בשביעית. ולכן אין בהם גזירת ספיחים. וה"ה האגנס.

ב. ירקות רב שנתיים, שנותנים יבולים כבר בשנתם הראשונה אך מתקיימים שנים הרבה, כמו הנענע. [וה"ה הריחן התימני לסוגין] שחידש הרב בנימין זילבר זצ"ל דאין בהם גזירת ספיחים, כיון שיוכלים לזרעם קודם השמיטה ויהיה להם ירקות בהיתר בשביעית. ולא שביק איניש היתירא ואכיל איסורא. ובכללם גם הפאפאיה והפסילורה [לסוברים שהם מיני ירק ולא אילן].

ג. ירקות רב שנתיים, שנעשו כחד שנתיים, כיון שדרך החקלאים לזרעם כיום בכל שנה מחדש. דבאלו חוששים לגזירת ספיחים. ובכללם: החצילים, פלפלים (גם החריפים), תות שדה, ארטישוק ובמיה.

יש לציין כי בכל הנ"ל, גם באותם שלא נאסרו משום ספיחין, מ"מ יש בהם קדושת שביעית, כיון שהם ירקות ונלקטו בשביעית. ויש לנהוג בהם בהתאם.

(המשך יבוא)

סדרת דיסקים חדשה
סדרת דיסקים חדשה
שנת השמיטה
02-6540222

בחסותם האדיבה של תומכי תורה לברכה, הצלחה וכו"ס
לבהטבע
בית הטבע שליכם
רח' לבוש מרדכי 6, ירושלים | 02-5388832

עבודות עפר תשתיות ובנין
י.ד. עשור תשתיות בע"מ
רח' היצול 7 א.ת. הצפוני אשקלון
08-6755607 08-6755646

לעילוי נשמת
מרדכי בן מסעודה קריאף ע"ה
ולעילוי נשמת
זוויזה (לייז) בת גזאלה קריאף ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.